¶ Libellus de Constructione Octo partium orationis.

Ioannes Coletus Decanus Sancti Pauli G. Lilio: ad diuum Paulum Ludi moderatori Primario. S. D.

HAud aliter mihi videor affectus in nouã hãc Scholã nr̃am / Lili charissime / q̃ in vnicũ filiũ pater: in quẽ non solũ gaudet vniuersã suã substantiã trãsfundere: verũ etiã sua viscera / si liceat / cupit ĩpartiri. Nã vt huic est parũ genuisse nisi eũdẽ diligẽti educatiõe ad bonã frugẽ ꝓuexerit: ita meo aĩo nõ satis est / quod ludũ hũc ĩstitui / hoc est genui ꝙꝙ in sumpto patrimonio vniuerso / viuus etiã ac superstes solidam hereditatẽ cessi: nisi modis omnibus dem operã vt pijs moribus et bonis litteris diligẽter educatus / ad maturã frugẽ adolescat. Proinde libellum hũc de cõstructione octo partiũ orationis ad te mitto: pusillũ quidẽ / sed nõ pusillũ vtilitatis allaturũ nr̃e pubi: si diligẽter abs te fuerit traditus. Scis in p̃ceptis breuitatẽ placere flaccho: cuiꝰ sñiam et ipse vehementer approbo. Porro si qua p̃terea erũt digna cognitu: tuarũ partiũ erit / vt incidẽt: in prelegẽdis auctoribus adnotare. Bene vale. Domi nr̃e. M. D. Xiij.

De constructione verbi cū ntō.

Nominatiuus ante verbū.

OMne verbū antecedit ntūs agētis seu patientis eiusdē numeri et persone. vt Ego doleo. Tu gaudes. Illi rident. Nos fallimur.

Appendix. i.

Prima & secūda psona ferme nō explicant Nisi discretionis aut Emphasis causa. vt. Nos accusamus. Vos damnastis. Tu audes ista loqui?

Appendix. ii.

Aliquoties orationis pars nti vice ponit: vt. Dolet mihi/quod res nō cesserit tibi ex snia. Item verbū infinitū: vt mentiri non est meū.

Appendix. iii.

Cū plures noiatiui ad idē verbū referunt ad hunc fere modum efferuntur. Pater et preceptor accersunt te.

Ego et tu sumus in tuto.
Tu et pater estis in periculo
Ego ceteriq; cognati periclitamur.

Appendix. iiii.

Quę per se multitudinem significãt: aliquando numero discrepant. vt Pars abiere.

Exceptio prima.

Excipies ipsonalia q̃ nullũ ante se casũ hñt. Tedet/piget/pęnitet/viuitur/statur.
Itẽ tãq̃ impsonalia: vt lucescit/diescit/noctescit/vespascit/diluxit/pluit/nigit/grãdinat.
Quę exponuntur per verbum fit et est.
Item hæc. fieri potest. vt fallar.
Fieri solet/ fere fit. Male sit. Bene sit.
Nam in bene habet: subauditur res.

Exceptio secunda.

Verba infiniti modi ꝓ ntõ accusatiuũ habẽt vt gaudeo patrem recte valere. id est gaudeo ꝙ pater recte valeat.

Cum nominatiuo.

Vtrinque nominatiuus.

Quedam vtrinque noiandi casum asciscũt: vt.
Deus est summum bonum.
Hic nummus videtur adulterinus.
Aristoteles habetur doctissimus.
Perpulsi vocantur nani
Studes pronus.
Dormis supinus. Intendis rectus.

Infinitum varians.

Infinitum quoque vtrinque nominatiuũ habet accedentibus verbis optandi: vt.
Petrus studet videri diues.
Malim esse diues q̃ haberi.
At quotiens accusatiuus antecessit: et sequatur necesse est: vt.
Malim me diuitem esse q̃ haberi.
Quedam varijs modis efferuntur: vt.
Non licet athenis esse probos
Et non licet esse probis.
Et tutumque putauit iam bonus esse socer.
Nõ vacat esse ęgrotũ. Nõ vacat esse ęgroto.

Non vacat esse egrotus.
Quanq̃ postremum hoc rarius est.

Genitiuus post verbum.

Ordo primus

Sum genitiuum postulat: quoties significat possessionem: vt hec vestis est patris.
Aut ad aliqd ptinere: vt regũ est tueri leges.
Prudentis est multa dissimulare.
Non est nostrę factionis.
Non est mearum virium.
Non est huius loci atqꝫ temporis.

Appendix.

Item hec duo impersonalia interest et refert.
Non tam interest regis q̃ totius rei publice
Refert omniũ animaduerti in malos.

Exceptio.

Hos tamen ablatiuos postulant. Mea/ tua/ sua/ nostra/ vestra.
Minus interest mea q̃ tua.
Nostra nihil refert.

Cum genitiuo.

Quibus interdum adiungunt̃ et hi genitiui.
Non tua vnius refert: sed nostra omniũ
Tua ipsius refert. Tua solius interest.
Mea refert de vita periclitantis
Tua nihil interest in portu nauigantis

Appendix.

Adduntur et hi genitiui. Tanti quanti quanticũqꝫ/tantidem. Nam cetera huiusmodi adduntur per aduerbium.
Maximopere refert.
Nihil interest
Plurimum refert.

Estimandi.

Ordo secũdus

Verba estimandi genitiuis gaudent: vt
Parui ducitur probitas.
Plurimi fit pecunia.
Tanti eris alijs quanti tibi fueris.
Maximi penditur nobilitas.
Nihili vel pro nihilo penditur.
Nihili vel pro nihilo habentur littere.

Nauci:flocci:pili:huius non facio.
Assis non facio.
Singulare est illud. Equi boni consulo. id est in bonam accipio partem.

Vendendi.

Ordo tertius

Vendo. Reuendo:addico.
Distraho:Diuendo.
Venundo:veneo:prosto.
Estimo indico inscribo.
Liceor licitor licere
Loco conduco.
Emo coemo:Redimo:Mereor:cōmercor
Constat:valet.
Hec verba hos dūtaxat genitiuos exigunt.
Tanti:quanti:tantidem:quantiuis:quantilibet:quanticunq;:pluris:et minoris.
Si non addantur substantiua.
Nam cętera precij vocabula vel in ablatiuo:vel per aduerbium apponuntur:vt.
Minoris reuendes q̄ emeris.
Pluris conducis:q̄ emi poterat.

Cum genitiuo.

Quanticunque locabis: perstiterat vendidisse.
Hodie boues pluris licebant quam homines
Miror tantas ędes tam paruo inscriptas.
Paulo. Magno. Nimio. Minimo. Plurimo.
Vili. Duplo. Dimidio reuendes.
Asse emi Tantidem tibi sum traditurus.
Teruncio ceu vitiosa nuce non emerim.
Nihilo constat. Percare locauit equum.
Carius emitur oleum quam vinum.
Carissime constat quod precibus emptū est.
Gratis locat edes. At magno pascit.

Appendix.

Quin et quibuslibet verbis precij nomē aut aduerbium apponitur ad hanc formam.
Magno pransi sumus. pluris cenaturi.
Non minoris docet quam talento.
Hic magno etiam tacet.
Nimio Minimo Paulo viuitur Londini.
Care bibis. Sed carius cacat bassus.
Nęc salutat gratis.

Accusandi.

Ordo quartus

¶Verba accusandi/absoluēdi: et consimilia genitiuum asciscunt qui crimen significet. vt
Accersitus est capitis.
Detulit fratrem lese maiestatis.
Postulatus est repetūdarꝫ siue de repetūdis.
Accusauit male geste rei. male obite legatōis
Egit cum nouerca iniuriarum.
Condemnatus est peculatus
Reum egit parricidij.
Damnauit incestus. Hic furti se alligat.
Criminatus est adulterij cū plagij teneretur
Arguit te mendacij. Reuicit periurij.
Incusat negligentię. Appellatꝰ est veneficij
Insimulas herꝫ auaritię. Suggillas ꝑsimonie
Notas libidinis: seu de libidine.
Infamas inscitię. Traducis luxurię.
Suspectum habes perfidie siue de perfidia.
Taxas ambitionis. Calūniaris maleficij.
Admonuit me errati. Cōmonuit te promissi
Commonefecit te debiti.
Expostulauit mecū de nō missis ad se litteris

Appendix.

Cum genitiuo.

Si non fuerit propriū criminis nomen appo nitur ablatiuus addita fere prepositione. Vt℞ ambitus accusas an sacrilegij. an vtroꝗ siue de vtroꝗ. De plurimis simul accusaris.

Miseret et cet. Ordo. v

¶ Miseret miserescit me tui.
Piget te laboris. Multos vite tedet.
Non te pudet vanitatis?
Nostri nosmet penitet.
Hec genitiuū habēt cū actō. nisi dicamus.
Puditum est consilij.
Misertum est virginis.
Pertesum est coniugij.

Appendix.

Sed impersonalibus loco genitiui potest ad di verbum infinitum.
Tedet me vite. Tedet me viuere.
Piget militię. Piget militare.

Variantia quedam. Ordo sextus

¶ Hęc variam habent constructionem.
Misereor tui vel tibi.
Meminit tui vel de te.i.mentionē fecit.
Memini pro recordor plerūq; actō iungitur.
Obliuiscor Recordor Reminiscor Recolo tui vel te.
Venit in mentem eius diei.i.recordor.
Potitus est rerum.i.vicit.
Et potitus est amica.i.assecutus est.
Eget tui vel te. Indiget auxilij vel auxilio.
Implentur vini vel vino.

Ordo septimus

Significantia aliquid fieri in loco.

Omne verbū admittit genitiuū proprij nominis significantem locum in quo fit actio.
Vixit Romę. Studuit Oxonię.
Natus est Londini.
Pro propriis vsurpantur hęc appellatiua.
Humi:Domi:Militię:Belli.
Domi belliq; simul viximus.
Domi meę nostrę tuę vestrę alienę.
Nec alia admittit adiectiua. Nā domi pater=

ne non recte dicitur: sed in domo paterna. Ruri in datiuo: siue rure in ablatiuo: Verbis ijsdem adiungitur: Ruri educatus est.

Exceptio.

Si tñ fuerint pluralis dũtaxat numeri: aut ter tię declinationis in ablatiuo ponuntur. Nupsit Athenis. Militauit carthagine. Infrequens ęst his addere prepositionem. Cum essem in mediolano: que semper addit nominibus locorũ maiorꝫ: et appellatiuis. Cũ essem in Italia. Cũ agerẽ in suburbano.

Datiuus post verbum. Ordo.i.

Quoduis verbũ acqsitiue positũ exigit datiuũ: vt Nõ oibus dormio. Huic habeo nõ tibi Mihi istic nec seritur nec metitur. Mihi peccat si quid peccat. Omnibus sapit: sibi vni non sapit.

Acquisitiua. Ordo secũdus

Precipue tamen huius ordinis sunt: quę com

modum aut incommodum significant.
Do do mutuo seu mutuū. Do commodato.
Mutuo fenero. Largior.
Confero tibi/et confero in te.
Prestare ꝓ dare et ꝓ exhibere:vt prestare fi=
dem:prestare pacta.
Dono tibi hoc mun⁹ & dono te hoc munere
Impartiam tibi fortunas meas: et Impartiā
te fortunis meis.
Aspersit tibi labem:et aspersit tibi labe.
Instrauit equo penulam:& instrauit equū pe
nula. Debet tibi vitam.
Suam eruditionem tibi acceptā fert.
Satisfacio/soluo/resoluo/rescribo:renumero
Numero ꝓ soluo:remetior:pendo:rependo.
Refero:repono ꝓ reddo:rn̄deo ꝓ satisfacio.
Nunq̄ tuis meritis est responsurus.
Cōmodo pro prosum. Incōmodo ꝓ noceo.
Nō pōt mihi nec cōmodare nec incōmadare
Opitulor prosum auxilior:suppedito pro
subministro suggero.
Succurro. subuenio:adminiculor:patrocinor
Suffragor. Adsum faueo.

Bene volo. Bene cupio.
Medeor tibi: et medebor tuo dolori.
Medicor te vel tibi.
Conducit confert tibi. i. vtile est.
Conducit huic rei: siue conducit ad hãc rem.
Consulo tibi: Do consilium.
Consule rebus tuis. id est prospice.
Consulis me. i. consiliũ a me petis. Sibi cauit
Metuo timeo formido tibi. i. sũ sollicit⁹ ꝑ te
Metuo te. i. timeo ne mihi noceas. Coniungitur vterqꝫ casus.
Omnia tibi timeo que solẽt pusillis accidere

Imperandi et nunciandi. Ordo. tertius

Adhuc quę imperandi et nunciãdi significationẽ hñt. Iubeo te abire: iubeo tibi vt abeas.
Impero precipio.
Preeo: iudicibus preire conatur.
Prescribere leges victis.
Dicta mihi iusiurandum.
Edico tibi miles. Impero/mando/committo
Delegauit mihi suã vicẽ. Indixit mihi bellũ.

Designa. constitue. prestitue. condicito. prefige mihi diē ac locū. Tēpero tibi & te. i. rego Moderatur aio irę. et moderatur principem

Nunciandi.

Dico tibi. Scribo tibi et ad te. Loquor. Recenseo. narro. expono. explano. explico. Aperio. Indico. Demonstro. Commonstro. Referro. i. narro. Retulit ad senatum. i. proposuit in senatu.

Ordo q̃rtus.

Obsequij et repugnantię.

Queq; ad obsequiū siue repugnantiā ptinēt
Morigero. morem gero.
Obseq̃r. obsecūdo. obseruio. Seruire tēpori.
Inseruit suis Commodis.
Subseruio: Supparasitor. Ancillor: Assentor
Adulor: Palpor: Obedio: Milito: Pareo.
Ausculto tibi. id est obedio.
Ausculto te. id est audio. Audiens dicto.
Obtempero: Cedo: Concedo.

Cum datiuo.

Consentio tibi siue tecum.
Assentio siue assentior tibi.
Dissentio tibi siue abs te.
Subscribo tuo iudicio. Suffragor. Astipulor
Accedo tibi siue tuę sententię. i. approbo
Hoc accessit meis malis: siue ad mea mala. i. additum est. Accedit huc. Accedit his. & Accedit ad hec.
Conuenit mihi tecum. Constat hoc nobis siue inter nos.

Repugnantię.

Refragor/obsto/obsisto/obstrepo/resisto/repugno/reluctor/reclamo/officio/ occurro obuiam eo/obuiam factus est mihi.
Aduersor/dissideo tibi siue tecum.
Contendo tibi siue tecum.
Hoc abs te contendo. i. vehementer peto.
Certat illi siue cum illo.
Noli pugnare duobus: grece magis q̃ latine dixit catullus.

Relatiua.

Ordo.
quitus

Verba que relationem et respectum habent ad aliquid.
Que huic est coniunx tibi nurus est
Platoni corpus est vox.
Aristoteli spongie sentiunt.

Relatiua per compositionē:

Huiusmodi ferme sūt cōposita cū his prepositiōibus. Pre: Ad: Con: Sub: Ante: Post: Ob In: et Inter.

Pre.

Ego meis p̄luxi maioribus. Prepellet oibus.
Prenitet/preminet/prestat oibus: siue oēs.
Precellit oibus vel oēs.
Prebibit mihi. preripuit illi.
Preeo ꝑ vinco: precedo: precurro: preuertor: preuenio accusatiuum:

Ad

Admolitus est illi manum. Admoueo.
Accubuit assedit mihi. Adiacet Aegypto.
Aduolutus est genibus. Affulsit mihi spes
Arrisit matri. Acclamabant dicenti.
Appressit pectori codicem.

Cum datiuo.

Adegit gladium pectori Affigo.
Adhereo/adherescit/adiubescit.

Con.

Conuixit nobis. Comigrauit hinc vicinie.
Commori tibi cupio: siue tecum.
Colludo tibi: vel tecum.

Sub.

Subiacent fortunę. Succedo Subijcio.
Subest. Subolet patri.

Ante.

Antestat/Antepono/Antefero tę omnibus
Antecedit/anteuertit/antecellit oı̄bus vł oēs
Anteeo te non tibi.

Post.

Posthabeo/postpono famam pecunię

Ob.

Obgannit nobis/occinit/obturbat.
Oppono/obijcio/oppedo/obmurmuro

In.

Indormis saccis. Inuigilas chartis.
Immoraris/immoreris/insudas studijs.
Insides saxo. Illudo tibi Insulto.
Inniteris arundini. Nitor quoqꝫ simplex.

Nititur suis viribus. Imminet capiti. Impendet oı̄bus periculū. Incessit mihi cupiditas. inest illi vel illo. Incidit mihi lis cū nebulone Intermiscet vera falsis. Interserit/Interijcit. Interfuit conuiuio. Interuenit colloquio

Contingentię.

Cōtingit mihi. Accidit/euenit/vsu venit/obtigit/cessit/successit/obuenit.

Confidendi.

Fido/cōfido/credo/fidē habeo/fidē facio/fidem do. Polliceor. Spondeo. Nubo.
Item hec. Liquet/vacat/placet/displicet/Dolet/licet. Succenseo/Indignor/minor

Datiui aduerbiales. Appendix.

Adduntur et hi datiui aduerbiales.
Tempori surgendum. Vesperi venit.
Luci occidit hominem.
Verbis aliquoties datiuus festiuitatis. i. iucditatis gratia adiungitur.

Cum accusatiuo.

Suo sibi hunc iugulo gladio.

Gemini datiui.

Est ꝑ habeo. Est tibi mater. Nō est tibi quod agas. Et intercedit mihi cū illo familiaritas.
Nonnunq̄ geminos habet datiuos.
Non sit tibi curę. Item hęc.
An id sibi studio habet?
Hoc tu tibi laudi ducis.
Speras tibi laudi fore quod mihi vitio vertis
Dedit mihi vestem pignori. dono. mutuo.
Dedit mihi pecuniam fenori.

Accusatiuus post verbum.

Verba transitiua cuiuscūq; generis: exigunt accusatiuū significantem id quod patitur. vt Saluta patrē. Numeras arenā. Bibis vinum. Loqueris mendacium. Osculatur vxorem. Tedet. piget. pudet. penitet. miseret me tui. Decet te. Nō decet senē. Dedecet virginē impudentia. Antiqui dicebant. Et decet tibi. Ordo primus

Duo Accusatiui.

Sunt que geminum admittunt accusatiuum.
Docuit me lr̄as. Dedocebo te istos mores.
Poposcit me mutuum.
Rogat:orat:flagitat:exorat te veniam.
Postulo/oro/flagito/posco/peto abs te hāc
rē frequentius q̄ te sine prepositione.
Exulo:induo:vestio:calceo:cingo posteriorē
hoc est accusatiuū rei sepi⁹ mutāt ī ablatiuū
Exuit se chlamydem siue chlamyde.
Accinxit se gladio.

Accusatiuus rei et persone.

Quedam vtrumuis admittunt rei seu perso-
næ vicit te et vicit litem.
Excusat se et excusat valetudinem.
Accusat te et accusat tuā negligentiam.

Motus ad locum.

Ordo secūdus

Quę significant motū ad locū aliquē:accusa
tiuū postulant nominis proprij citra prepo-
sitionem. Eo Romam.
Redijt athenas. Nauigauit cartaginem.

Cum accusatiuo.

Item hec. Confero me domum.
Recipio me rus.
Nam appellatiuis: siue maiorum locorũ vocabulis: fere prepositio additur.
Profectus est in hispaniam.
Reuersus est in prouinciam. Abijt in forum

Spacium temporis.

Ordo tertius

Quibuslibet verbis apponit accusatiuus significans spacium temporis.
Potauit totam noctem.
Hic totam desedi diem.
Viginti annos natus est.

Appendix.

Quãquã hic aliquoties in ablatiuũ vertitur.
Commoratus est apud nos tribus horis seu tres horas.

Appendix.

At quoties non spaciũ sed species temporis significatur: ablatiuus tantum apponitur.

Nocte vigilas. Luce dormis.
Estate domi desides. Hyeme nauigas.
Superioribus diebus ad te scripsi.
Anno proximo te visam.
Significat autē spēs: cū interrogatio fit p qñ
Vt quando venies? Hora tertia.
Spatiū vero: cū fit interrogatio per quādiu.
Vt Quādiu vigilasti? duas horas.

Ordo q̄rtus

Spacium loci.

Quibusdā et loci spaciū eodē mō apponit.
Iam mille passus processerant.
Patet in longum quingenta stadia.
Latum culmen: Latum vnguem: digitum.
Pedem hinc ne discesseris
Abest ab vrbe sesquimiliarium.
Quāq̄ hic quoq; nōnunq̄ vertit in ablatiuū.
Abest a continēti quingētis passuū milibus

Ordo quitus

Repetitus actus.

Quolibet verbū q̄tūuis intransitiuū admittit accusatiuū nois significātis eūdē actū: vt.

Quam hic vitam viuitis.
Endymionis somnum dormis.
Huius gñis sunt illa. Longũ nauigauit iter.
Hunc scio mea solide solũ gauisurũ gaudia.

Accusatiuus per figuram.

Item illa: resipit sapit adustionem.
Olet lucernam hircum: olet vnguenta
Spirat Italiam. Vox non sonat hominem.
Vineta crepat mera.
Viuunt bacchanalia. Viuit Cinicum.
Et q̃ ponũt aduerbio℞ loco. Furit indomitũ
Dulce sonat. Torue tuetur. i. indomite. dulciter toruę.

Ablatiuus post verbum. Ordo. i.

Quoduis verbũ admittit ablatiuũ significãtẽ qualecũq; instrumẽtũ aut modũ actionis.
Exemplum instrumenti.

Petiit me saxo: cecidit loris: enecas odio
Refellis argumentis: vincit sapientia.
Conciliauit humanitate multos.

Concordia res paruę crescunt.
Discordia maximę dilabunť.i.ꝑ discord
Exemplum modi.
Mira celeritate rem peregit.
Summa eloquentia causam egit.
Hic tñ apponitur aliquoties prepositio cum
Sũma cũ humanitate tractauit hoiem.
Nã istrumẽtis nõ apponiť.nõ enĩ recte diciť
Scribit cum calamo.

Appendix.

His finitima sũt quę ad synecdochen ꝑtinẽt
Egrotat animo magis q̃ corpore.
Discruciatur animo.
Candet dentibus. Rubet capillis.i.secun=dum animum.corpus.capillos.
Poetę dicũt ꝑ accusatiuũ:languet aim.
Rubet faciem. Canet capillos.

Ordo secũdus

Comparatiua.

Que vim optinent comparationis admittũt ablatiuum significantem mensuram.

Cum ablatiuo.

Multo prestat cauere q̄ admittere.
Multis partibus te vincit: supat: excellit: antecedit.

Motus a loco.

Ordo. tertius

Que significāt motum a loco siue per locum eadem noia admittunt in ablatiuo: que in genitiuo apponebantur cū significabatur quies in loco. Discessit Londino.
Rure reuersus est.
Louanio sum facturus iter.
Apponitur semp̱ prepositio p̱/appellatiuis. regionum nominibus.
Per italiam eundū est greciā petenti.
Per forum ibis.
Adduntur et hi ablatiui aduerbiales.
Hac eundū est: illac: istac: qua p̱ aliqua parte seu via: vt si qua licebit effugere.
Et relatiue: Qua spectat Aegyptum.

Ablatiuus absolutus.

Ordo q̄rtus.

Quibuslibet verbis addit̄ ablatiuus absolu-

te sumptus. Me dormiente tu bibis.
Hoc me viuo non facies.
Hec fiunt te rege: te consule: te pontifice
Te impulsore feci.
Lilio preceptore: tantus hic euasit.

Ordo. v

Implendi. onerandi.

Verba Implendi: onerandi: et his diuersa
Satio/saturo/expleo te fabulis.
Ingurgitauit se cibo. Obruit se vino.
Oneras stomachum cibo.
Leuabo te hoc onere.
Exonerabo te nummis.
Nudauit: exuit: spoliauit me bonis omnibus
Emunxit senes argento.

Ordo sextus

Prosequor afficio.

Item prosequor et afficio.
Afficit me iniuria/damno/honore.
Prosequor te odio/amore/beniuolentia.
Pluit lapidibus lacte sanguine: siue lapides lac sanguinem.

Mereor bene seu male. Ordo .vij.

Bene mereor et male: peius: melius: optime: pessime: interueniente prepositione.
Optime de litteris meritus.
De me nihil es meritus: neq̧ bene neq̧ male

Passiua. Ordo.i. .viij.

Passiuis additur ablatiuus agentis: sed accedente prepositione a/vel ab.
Rideris ab omnibus.
Additur aliqñ datiuus absq̧ prepositione.
Amaris omnibus vel ab omnibus.
Accusatiuus patiētis vertit̃ in nominatiuū
Pater castigat filium. Filius castigat̃ a patre.
Ceteri casus fere omnes manent in passiuis: qui fuerant actiuorum.
Doceris a me grammaticam.
Accusaberis furti. Haberis ludibrio.
Priuaberis magistratu.
Que per se passiua vocantur: construunt̃ quē admodum et illa.
Venijt a domino.

De constructione verbi cū abltō.

Vapulabis a preceptore. Quid fiet ab illo?

Vescor et cet

Ordo nonus

Vescor carnibus. Hic victitat lacte.
Vtor homine familiariter. Inuenitur et vtor hanc rē: et abutor operā. Fruor tuo cōspectu Et tuo fretus auxilio. De potior dictum est. Fungitur magistratu. Defunctus est vita.

Appendix. i.

Prepositio subaudita facit: vt ablatiuus recte addatur.
Habeo te loco parentis.
Est mihi vice filij. In loco/in vice.
Apparuit illi humana facie.
Discessit magistratu.

Infinita. Appendix. ii.

Quibusdam familiariter adduntur verba infinita. Solet/debet/cepit/optat/gaudet laudari. Amat videri diues.
Studet metui.

Figurate ponuntur: vt a nullo pendeant.
Heccine fieri flagitia.
Et venari pro venabatur.

Diuersi casus eidē additi verbo.

Appendix.iiij.

Nihil vetat quo minus eidē verbo diuersi casus apponantur diuersę rationis.
Dedit mihi vestem hanc pignori / te presente/propria manu.
Nam veste: additur tanq̄ transitiuo
Mihi tanq̄ acquisitiuo.
Pignori: exeorum est forma que resoluuntur per ad/vel in/prepositionē.i.in pignus.
Te presente: ablatiuus est absolutus.
Manu: instrumentalis.

Gerundia.

Gerundia oia eosdem ferme casus admittūt post se: quos habēt verba a qbus deducūtur.
Ad discendum litteras. Ad seruiendum tibi.
Ad fuendum amico.

In di.

Gerūdia in di: ante se habēt gratia causa pretextu occasione titulo: ocium: facultas: licentia: ars: aut simile nomen substantiuum.
Veni huc causa visendi te.
Non erat copia conueniendi hominem.
Ars dicendi.
Nonnunq̃ precedit adiectiuum.
Cupidus visendi te. Gnarus bellandi.
Certus eundi. Imperitus nauigandi.
Peritus medicandi.

In dum.

Gerundijs in dū preponitur prepositio Ad/ vel inter. Ad colloquendum tecum.
Inter cenandū/hoc mihi venit in mentem.
Reperitur et ante domandum.
Cum significamus necessitatem: sine preposione vsurpantur: addito substantiuo verbo
Vigilandum est qui cupiat vincere.

In do.

Gerundiorum.

Gerũdia in do pendẽt a prepoſitione In vel ab: Siue dictione que requirit ablatiuum. vt
In conſultando locus eſt eloquentie
In pugnando viribus eſt opus.
Reuerſus a venando ſiue a venatu.
Tacendo refellis, id eſt tacens refellis.
Scribendo diſces ſcribere.
Romanus ſedendo vincit.

Gerundiua nomina.

Vertuntur gerundia in nomina adiectiua: vt
Cauſa viſendi te: et cauſa viſendi tui.
Ad diſcendũ litteras: et ad diſcendas litteras
Legẽdo libros doctus euades. Et legendis libris doctus euades.

Supina in tum.

Prima ſupina ſequuntur verbum ſignificans motum ad locum: vt Abijt piſcatũ. id eſt ad piſcandum.
Admittũt poſt ſe eoſdẽ caſus q̃s verba ĩ p̃ or̃

Abſolute poſita.

Ponuntur et abſolute cum verbo eſt.
Pugnatum eſt. Actum eſt. Dormitum eſt.
Ceſſatum eſt ſatis.

Supina in tu.

Supina in tu paſſiue ſignificatiōis ferme ſūt.
Adherēt noibus adiectiuis: vt. Turpe dictu.
Miſerabile viſu. Difficile creditu.
Procliue factu. id eſt ad faciendum.
Nam in his ſurgit cubitu: redit venatu: noia potius cenſenda ſunt q̄ gerundia.

De participijs.

Participia ſequuntur conſtructionem verborum a quibus deriuantur.
Donaturus tibi veſtē. Donaturus te veſte.
Conſulens tibi. Fruiturus te.
Diligendus ab oibus: q̄q̄ in his vſitatior eſt datiuus. Dilgendus omnibus.

Participia facta nomina.

Cum tranſeunt in naturam nominum geni:

tiuum postulant: vt amās vini. fugitās litiū;
Cupiens tui. Sitiens auri. Peritus belli.
Et sine casu: vt vir potens eloquens.
Tunc et comparationem accipiunt more nominū in ens vel in tus desinentia.
Cupientior famę q̄ auri.
Cupientissimus tui.
Nulli desideratior q̄ mihi.
Desideratissimus patrię.

Participia facta noia cōpositione.

Que cōpositione fiūt noia genitiuū ascis cūt.
Indoctus pilę. Inexpertus belli.
Quāq̄ et hoꝝ simplicia simili modo vsurpāt

De Nominibus.

Ordo .i.

Omnia fere verbalia genitiuum admittunt: qui verbis erit accusatiuus. Colo agrum.
Cultor/cultrix agri. cultus agri. cultura agri
Bibo vinū. Bibax vini.
Cupio laudem. Cupidus laudis.
Item quę sunt affinia his: vt auarus laudis.

Ignarus oim. Studiosus tui. Securus amorũ

In bilis.

Ordo secũdus

Verbalia in bilis accepta passiue datiuo gaudẽt: vt ꝑticipia in dus. Flebilis/formidabilis omnibus. i. flendus/formidandus omnibus.

Ordo primus

Genitiuus additus nomini.

Nomina substantiua que significant possessorem/mensuram: siue numerum: aut relationem ad aliquid: genitiuum exigunt: vt.

Arma archillis.	Mille nummum.
Cyathus vini.	Duo milia peditum.
Modius tritici	Par calciamentorum
Vncia auri	Iugum aquilarum
Vlna panni.	Tres decades questionũ
Vxor petri.	Amicus patris.
Comes vlyssis.	Princeps patrię.

Vertitur hic genitiuus aliquoties in datiuũ. Accedente verbo est. Hic est tibi pater. Huic socer: illi consul.

Ordo secũdus

Attributiua.

Cum genitiuo.

Cũ significatur aliquid inesse siue adesse cuipiam: quod ad laudem seu vituperiũ pertinet trifariam efferimus.

Puer bone indolis. Vir maximi nasi.
Puer bona indole Vir maximo naso.
Puer bonus indole Vir maximus naso
Et indolem poeticę Et nasum poeticę.

Speties subijcit̃ generi in genitiuo: siue in eodem casu per Appositionem Ordo tertius
Nomen Catonis in te non quadrat
Crimen lesæ maiestatis.
Cum essemus in terra Italię: siue Italia
In vrbe Romę: siue Roma.

Substantiue posita.

Ordo q̃rtus.

Quedam adiectiua substantiuę posita genitiuum admittunt: vt Multũ lucri.
Paulum pecunię. Quid habes negotij
Quantũ habebis pecunię: tantũdẽ habebis fidei. Plurimũ vini. Minimũ aquę.
Item pronomina quedam.
Hoc negocij. Id operis. Quid illud mali.

Appositio.

In summa quoties substãtiuũ: quacũq ratione refertur ad alterũ substantiuũ: addit in genitiuo: nisi addatur appositiue. Nam tum satis est si cõcordet in casu: etiã si numero et genere dissideat. Abstulisti maronem meas delitias.

Adiectiua nomina/participia/ pnomina cõcordant cum suis substãtiuis. In numero genere et casu: vt.

Ex malis moribus bone leges natę sunt.

Istam fortunam tui mores promeruerunt.

Adiunctio.

Cum plura substantiua diuersi etiam numeri ac generis ad vnũ adiectiuum referuntur: his ferme modis efferri solent.

Gloria non est expetenda: neq diuitię: vt in medio ponas ad quod referuntur partes.

Non est expetenda gloria: neq diuitię: vt preponatur.

Gloria et diuitię non sunt expetẽde: vt post

positum conueniat cum proximo.
Gloria diuitię genus: non sunt expetēda: vt subaudias ista.

Relatiua.

Relatiuum Qui/conuenit cū antecedente in numero & genere. Placuerūt litterę quas ad me dedisti. Nisi figurate loquamur. Quas ad me dedisti litteras magnopere placuerunt.

Comparatiua.

Ordo.v

Comparatiua & superlatiua genitiuū exigūt vt sum minor fratrum de duobus
Sum minimus fratrum de pluribus.
Et tum exponuntur per inter. Inter fratres vel ex fratribus. Nam comparatiua cum exponuntur per q̄ ablatiuum asciscunt.
Prestantior te. Eloquentior omnibus preter q̄ Cicerone. i. q̄ cicero.
Additur et alter ablatiuus significans modū excessus.

Est maior te quattuor annis.
Digito lato te procerior. Multo potior
Multo et longe apponuntur et superlatiuis
Multo oim doctissim9. Longe pessimus oim

Ordo .vi.

Distributiua et partitiua.

Itē noia partitiua : aut partitiue posita velut quisq;: quisqs: quicūq; quidā: qs interrogatiuū. et quis p aliqs. aliqs vterq;. neut vteruis vtercūq;/nemo/nullus/solus/vnus: medius.
Quisq; huius natiōis. Vnūquodq; animātiū
Prouocat vnum quemlibet vestrum.
Vtrum horum mauis accipe.
Exponuntur per inter vel ex. Vnus oim. i. solus omnium. Medius duorum. i. inter duos. et dimidium animę.
Item alter: alius: et his equipollentia pronomina hic et ille. et aduerbium partim.

Appendix. I.

Quanq̄ in his genitiuis significās totum: in aliū casum sepe vertitur.

Cum datiuo.

Quis hominũ vidit. Et quis homo vidit.
Neuter catonum. Et neuter cato.
Animantum vel animantia: alia sunt volatilia: alia reptilia.

Appendix. ij.

Ad hanc formã pertinent Quotus: Quotusquisq; ordinẽ significãtia numeralia.
Quotus eras conuiuarum: seu conuiua
Quintus regum Romanorum. i. inter reges.
Sapientum octauus.
Quanq̃ in hoc postremo: nõ tã ordinẽ significat q̃ numerũ simpliciter: vt in illo.
Dic quotus esse velis.

Datiuus post nomen — Ordo. i.

Cõmodi aut incõmodi

Adiectiua quę cõmodũ aut incõmodũ significãt: aut relationẽ ad aliquid/ datiuũ exigũt vt Rem mihi per molestam/ mihi iucundam: tibi perniciosam/ mihi salutarem.

Relatiua.

Aptus/accōmodus/idonens/vtilis/inutilis bello siue ad bellum.
Natus glorię et ad gloriam. Obnixius illi.
Amicus huic et huius.
Similis/dissimilis huic et huius.
Diuersus huic vel ab hoc.
Affinis/cognatus huic vel huius.
Nam cū huiusmodi substantiue capiunt genitiuo magis gaudent.

Accusatiuus post nomen.

Ordo primus

Spacij mensura.

Que certum magnitudinis modum significant: accusatiuū admittūt. Longus/latus/altus/crassus. Turris alta trecentos pedes.
Liber crassus tres digitos: siue trium digitorum crassitudine.

Circuitionis vis.

Ordo secūdus

Quedā per circūlocutionē accusatiuū admittunt: vt non sum id nescius. i. non ignoro.
Cuius generis sūt et illa. Eius rei mihi venit

in mentem. id est recordatus sum.
Et id mihi anus indicium fecit. i. indicauit.

Ablatiuus post nomen.

Dignus et indignus ablatiuū asciscunt.
Dignus honore: dignū est illo. Dicimus tñ.
Dignus vt honoretur. Dignus quem omnes honorent. Et dignus honorari ab omnibus.
Item vacuus onustus.
Pauper/diues/plenus/inanis etiam genitiuum admittunt.

Pronominum Constructio.

Genitiui primitiuoꝝ.

Mei/tui/sui/nr̄i/vestri: gtī primitiuoꝝ ponūtur cū passio significat̃ Nam cū actio addūtur possessiua. meus/tuus/suus/nr̄/vester.
Languet desiderio tui. Nempe quo tu desideraris fauet desiderio tuo: quo tu desideras.
Item pars tua: que tibi debetur.
Pars tui. i. manus aut pes: corpus: animus.
Imago tua quam tu possides.

Imago tui que te representat.
Aliquoties vtruncꝫ cõiungitur: vt nostra tui memoria. i. quam nos de te facimus.

Possessiua.

Possessiua adiectiua sunt: et non recusant aliquando genitiuum.
Mea ipsius causa. Tua solius vnius.
Meos flentis oculos.

Nostrum et vestrũ genitiui plurales: gaudẽt noibus distributiuis aut partitiuis: vt nemo vestrũ/vnusquisqꝫ nostrũ. i. ex nobis.
Item comparatiuis et superlatiuis: vt maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Reciproca.

Sui/sibi. Suus/a/um. nõ nisi reciproce ponũtur: hoc est: vt reflectantur ad id: quod precessit in eadem orationis parte: aut annexa per copulam. Ille sibi placet. Petrus odit suos. Orat vt suo faueas filio.

Demomonstratiua.

Aduerbiornm.

Demonſtratiua cum ſubſtantiue ponuntur admittunt genitiuū vt dictū eſt. Hoc noctis Idem temporis. Illud acceſſit mali.

Idem cum datiuo.

Idem datiuum adiungit/vel ablatiuū interueniente prepoſitione
Idem facit occidenti. i. idem quod occidens
Idem huic: aut idem cum hoc

Nominatiuus poſt aduerbium.

En et ecce demonſtrantis nominatiuo ſeu accuſatiuo iungunť. En quattuor aras. Ecce rē. En lupus in fabula. En exprobantis accuſatiuo gaudet. En animum et mentem

Genitiuus poſt aduerbium.

Ordo. i.

Superlatiua genitiuū exigunt. Peſſime oim dixit: qui omnium optime fecit.

Aduerbia loci ac temporis

Ordo ſecūdus

Adduntť aduerbijs loci ac tpis gti ferme hi.

Vbi gentium Eo impudētie ventū est
Quo terrarum Nusq̄ gentiū.
Huccine rerꝫ venim⁹ Vbiuis quouis terrarꝫ
Eo loci redacta est. Tunc temporis.
Nam minime gentiū monadicon est.

Pridie/postridie.

Ordo tertius

Pridie Calendarum siue calendas.
Postridie eius diei. Postridie quā venires
Postridie q̄ discesseras.

Instar.

Ordo q̄rtus.

Instar montis. Instar pecudis.
Item parum multum satis vini: vice nominū poni videntur.

Datiuus post aduerbium.

Quedam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt.
Venit obuiam illi. Nam obuius illi dicitur.
Canit similiter huic Nam similis huic.
Et sibi inutiliter. Sedet proxime illi.

Propinquius tibi sedet q̃ mihi.

Accusatiuus post aduerbium.

Sunt que accusandi casum admittunt prepositionis vnde sunt profecta.
Propius vrbem: et proxime castra.

Ablatiuus post aduerbium

Que comparantur/constructionem habent comparatiuorum nominum. Ordo.i.
Accessi ꝓpius te.i.q̃ tu Melius te dicit.i.q̃ tu
Plus quingentis colaphis et plus milies.

Proculdubio: et procul ab vrbe. Clam patre. Palam omnibus. Coram omnibus. Ordo secũdus

Aduerbij Constructio.

Ordo.i.

Hic/illic/istic/intus/alibi/vbi/vbiq;/vbicunq;/vbilibet/vbiuis/alicubi/necubi: sicubi: Ibi Inibi/ibidem: referunť ad quietẽ in loco.

Huc/illuc/istuc/intro/alio/aliquo/nequo/siquo/eo/eodem/quolibet/quouis/quocunq; foras/horsũ/aliorsũ/dextrorsum/sinistrorsũ Ordo secũdus

Sursum/deorsũ/vtroq;/neutro/quoquouersum:referuntur ad motionem ad locum.

Ordo tertius

Hinc/illinc/istinc/aliunde/alicunde/sicũde/necũde/Indidem/vnde/vndelibet/vndeuis/Vndecũq;/vtrinq; : referunt̃ ad motũ e loco.

Ordo q̃rtus.

Hac:illac:istac:alia:aliqua: qua:siqua: nequa: referuntur ad motionem per locum.

Variantia.

Hec variant:foris cenat et foris venit.
Peregre viuit.peregre redijt.peregre abijt.
Nusq̃ apparet. Nusq̃ discedet.

Quibus modis verborum quę congruant aduerbia.

Vbi postq̃.

Vbi:postq̃:cum aduerbia temporis:interdũ indicatiuis:interdum subiũctiuis verbis apponuntur:vt Cum aderit/cum venerit.

Simul et cet.

Simul:simulac:simulatq;:magis gaudẽt sub=

iunctiuis. Simul atq; adoleuerit ętas.

Vt.

Vt pro postq̃. Indicatiuo gaudet adiungi: vt ventum est in vrbem.

Quemadmodũ. et cet.

Quemadmodũ/vt/vtcunq;/sicut/vtrũq; modum admittũt: vt salutabis ita resalutaberis: vt sementem feceris: ita vt metes.

Quasi. et cet.

Quasi/ceu/tanq̃/ꝑinde/acsi/haud secus acsi cum propriũ habent verbũ: subiũctiuis gaudent apponi. Tanq̃ feceris ipse aliquid Quasi non norimus nos inter nos.

Alias copulant cõsimiles casus Noui hominem tanq̃ te. Arridet mihi quasi amico.

Ne/Non.

Ne prohibentis vel imperatiuis vel subiũctiuis additur. Ne nega. Ne dixeris.

Non verbis imperatiuis non recte ponitur.

Ne. An. Num.

Ne cum est interrogantis indicatiuũ amat. Supest ne & vescit̃ aura. Siľiter & An et Nũ. At eadẽ cũ accipiuntur dubitatiue siue inde

finite: subiunctiuū postulāt: Vise nū redierit. Nihil refert: feceris ne: an persuaseris.

Pene et similia.

Pene: prope: propemodum: tantum non: modo non vnico verbo: seu alia dictione contenta sunt. Propemodum insaniebat.
Tantum non insaniebat.
Modo non montes auri pollicens.

Aduerbium relatum non ad verbū.

Aduerbium aliquoties refertur non ad verbum: sed aliam orationis partem.
Homo egregie impudens. Ne parū sis leno.
Admodum puella / admodum anus.
Aliquoties aduerbium adheret aduerbio.
Non admodum pulchre. Parum laute.

Quanq̄ et similia.

Quāq̄: tāetsi: etsi: etiāsi: frequētius adiūgunt indicatiuis. Quāuis et licet subiunctiuis.

Etiamsi cum vtrisq; coherent.

Vt pro q̄uis semper subiunctiuū flagitat.
Serui vt taceant. Iumenta loquentur.
Aliquoties ad aliā orationis partē referunt: non ad verbū. Complectit hoiem: q̄uis male

uolentem. etiamsi pessime de se meritum.

Nisi cum similibus.

Ni/nisi/si/siquidem/ꝙ: quia: & indicatiuis & subiūctiuis adherēt. Nisi facies. Nisi feceris ꝙ bene vales gaudeo. ꝙ redieris incolumis gaudeo. Non quia sic merui. Non quia sit pauper: sed sit improbus.

Quando. et cet.

Quando et qñquidem: quatinus indicatiuū exigūt. Et frequent̄ sequunt̄ causā: cū reliquę huius ordinis frequētius precedāt. Quoniā mihi nō credis. ipse facito periculū. Ipse periculum facito: quoniā mihi non credis.

Quippe.

Quippe item cum proprium habet verbum. Danda est huic venia: quippe ęgrotat.

Quippequi: Vtqui.

Si addideris qui vtrumqꝫ admittit modum. Vtqui plerumqꝫ subiunctiuis adheret. Non est huic habēda fides. Quippe qui bis iā peierauit. siue peierarit. Vtqui peierarit.

Qui.

Qui cum habet vim casualem: semper adhe=

ret subiunctiuo.
Stultus est qui huic credas.i.ꝙ vel qa credis

Vt. Vtpote

Vt & Vtpote: propriũ verbum nunq̃ habent
Odi petrum: vt in omnes maledicum. Vtpote in omnes maledicum.

Tum tum. Cum Tum.

Et Tum tũ: Cũ tum: similes modos copulãt
In verbis indeclinabilibus similes casus.
Odit tum litteras/tum virtutem.
Amplectitur cũ eruditos omnes tum in primis Marcellum.

Prepositionũ Constructio.

Prepositio versa in aduerbium.

Prepositiones que citra casum vllũ vsurpantur in aduerbiorum naturam transeunt
Extra meiete. An mare quod supra memorem. quodq; alluit infra. Prope abest.
Quemadmodum rursus et aduerbia quedã accedente casu in prepositiones transeũt: vt
Procul: Coram: Clam: Palam.

Casus prepositionū.

Quedā accusatiuū exigunt:vt intra parietes
Extra vallum. Quedam ablatiuū:vt ab vrbe.
Quedam vtrunq3:sed non eodem sensu.

Varij casus prepositionū earundē.

In /cū significat̄ actus in loco desiderat abla tiuum:In animo est:in foro versatur. In
In pro erga:accusandi casum habet.
Optimo in te animo
Item in pro contra:In omnes maledicus
In ꝓ ad/In hoc incumbite/In hoc natus sū.
In mercatum abijt.

Sub nocte:id est in nocte Sub:
Sub noctem:id est instante nocte
Sub ea id est post ea
Sub auditum verbo motus ad locum
Sub vmbram propereremus
Sub cum verbo quietis ablatiuum requirit
Sub lodice/Sub vmbra:

Super numerum ingenuoꝝ.i.vltra numerū. Super

Super hęc omnia.i.preter hęc omnia.
Super priamo.i.de priamo.
Super arbore sidunt.i.in arbore.

Tenus. Tenus gaudet abltō singulari:gtō plurali.
Pube tenuus. Crurum tenus.
Sed hęc videntur veluti composita:quemadmodū & illa. Hactenus/Eatenus/Quatenus

Versus. Postponitur et versus suo casui.
Romam versus iter est.

Vsq̧ Vsq̧ raro sine altera prepositione reperitur: et significat temporis aut loci magnitudinē.
Ad multā vsq̧ noctē. Ab extrema vsq̧ india
Vsurpaẗ et aduerbialiẗ:p semp siue cōtinenẗ

A Ab Abs.

A. A preponitur dictionibus incipiētibus a cōsonante. A foro, a castris.
Ab. Ab incipiētibus a vocali. Ab omnibus. Nisi sint liquide aut I cōsonās. Ab ioue. Ab rege.
Abs. Abs incipientibus a te. Abs te.

Prepositiones semper compositę.

Interiectionū.

Sunt que non inueniantur extra compositio nem. Di. Dis. Re. Se. An. Con. Diduco. Dissipo. Refero. Seiungo. Ambigo. Conuenio.

Con ex quibusdam neutris facit transitiua
Comminxit lectum. Conspuit hominem.
Concacauit. Compluit. Conuomit maritū.

Deijcio. i. ex alto iacio. Deamo. i. valde amo.
Desipit. i. sapere desijt. Deferbuit ętas.
Reclamat. i. cōtra clamat.
Repetit. i. denuo petit.
Retegit. i. tectum aperit.

De Constructione Interiectionū.

O

O exclamantis: admittit vocatiuū: noiatiuū: et accusatiuū. O dij immortales.
O vir fortis. O insignē impudentiā. Subauditur frequēter: vt singularē impudentiā.

Heu proh. et cet.

Heu pietas. Heu stirpem inuisam
Proh Iuppiter. et proh deū atq̧ hoim fidem

De constructione Interiectionū.

Hei mihi. Veh tibi. Ah tibi.

Cedo.

Cedo flagitantis exiberi accusatiuū habet. Cedo manum. Cedo senem.

Amabo/Obsecro. et cet.

Amabo et obsecro blandientis. Sodes et sultis hortātis verba sunt & in interiectionis naturam versa: quemadmodum et age.

Explicit Libellus de Cōstructione Octo partiū orationis Londini Impressus per Richardum pynson Regiū impressorem. Anno incarnationis dominicę. Millesimo quigētesimo decimotertio.